

बृहदश्व उवाच।

स मासमुष्य कौन्तेय भीममामन्त्र्य नैषधः।
पुरादल्पपरीवारो जगाम निषधान्प्रति ॥ ३-७७-१ ॥
रथेनैकेन शुभ्रेण दन्तिभिः परिषोडशैः।
पञ्चाशद्भिर्हयैश्चैव षड्भिरपि पदातिभिः ॥ ३-७७-२ ॥
स कम्पयन्निव महीं त्वरमाणो महीपतिः।
प्रविवेशातिसंरब्धस्तरसैव महामनाः ॥ ३-७७-३ ॥
ततः पुष्करमासाद्य वीरसेनसुतो नलः।
उवाच दीव्याव पुनर्बहु वित्तं मयार्जितम् ॥ ३-७७-४ ॥
दमयन्ती च यच्चान्यन्मया वसु समर्जितम्।
एष वै मम संन्यासस्तव राज्यं तु पुष्कर ॥ ३-७७-५ ॥
पुनः प्रवर्ततां द्यूतमिति मे निश्चिता मतिः।
एकपणेन भद्रं ते प्राणयोश्च पणावहे ॥ ३-७७-६ ॥
जित्वा परस्वमाहृत्य राज्यं वा यदि वा वसु।
प्रतिपाणः प्रदातव्यः परं हि धनमुच्यते ॥ ३-७७-७ ॥
न चेद्वाञ्छसि तद्युतं युद्धयुतं प्रवर्तताम्।
द्वैतथेनास्तु वै शान्तिस्तव वा मम वा नृप ॥ ३-७७-८ ॥
वंशभोज्यमिदं राज्यं मार्गितव्यं यथा तथा।
येन तेनाप्युपायेन वृद्धानामिति शासनम् ॥ ३-७७-९ ॥
द्वयोरेकतरे बुद्धिः क्रियतामद्य पुष्कर।
कैतवेनाक्षवत्यां वा युद्धे वा नम्यतां धनुः ॥ ३-७७-१० ॥
नैषधेनैवमुक्तस्तु पुष्करः प्रहसन्निव।
ध्रुवमात्मजयं मत्वा प्रत्याह पृथिवीपतिम् ॥ ३-७७-११ ॥
दिष्ट्या त्वयार्जितं वित्तं प्रतिपाणाय नैषध।
दिष्ट्या च दुष्कृतं कर्म दमयन्त्याः क्षयं गतम्।
दिष्ट्या च ध्रियसे राजन्सदारो ऽरिनिबर्हण ॥ ३-७७-१२ ॥
धनेनानेन वैदर्भी जितेन समलंकृता।
मामुपस्थास्यति व्यक्तं दिवि शक्रमिवाप्सराः ॥ ३-७७-१३ ॥

नित्यशो हि स्मरामि त्वां प्रतीक्षामि च नैषध।
 देवने च मम प्रीतिर्न भवत्यसुहृद्गणैः ॥ ३-७७-१४ ॥
 जित्वा त्वद्य वरारोहां दमयन्तीमनिन्दिताम्।
 कृतकृत्यो भविष्यामि सा हि मे नित्यशो हृदि ॥ ३-७७-१५ ॥
 श्रुत्वा तु तस्य ता वाचो बह्वबद्धप्रलापिनः।
 इयेष स शिरश्छेत्तुं खड्गेन कुपितो नलः ॥ ३-७७-१६ ॥
 स्मयंस्तु रोषताम्राक्षस्तमुवाच ततो नृपः।
 पणावः किं व्याहरसे जित्वा वै व्याहरिष्यसि ॥ ३-७७-१७ ॥
 ततः प्रावर्तत द्यूतं पुष्करस्य नलस्य च।
 एकपाणोन भद्रं ते नलेन स पराजितः।
 सरत्नकोशनिचयः प्राणेन पणितोऽपि च ॥ ३-७७-१८ ॥
 जित्वा च पुष्करं राजा प्रहसन्निदमब्रवीत्।
 मम सर्वमिदं राज्यमव्यग्रं हतकण्टकम् ॥ ३-७७-१९ ॥
 वैदर्भी न त्वया शक्या राजापसद वीक्षितुम्।
 तस्यास्त्वं सपरीवारो मूढ दासत्वमागतः ॥ ३-७७-२० ॥
 न तत्त्वया कृतं कर्म येनाहं निर्जितः पुरा।
 कलिना तत्कृतं कर्म त्वं तु मूढ न बुध्यसे।
 नाहं परकृतं दोषं त्वय्याधास्ये कथंचन ॥ ३-७७-२१ ॥
 यथासुखं त्वं जीवस्व प्राणानभ्युत्सृजामि ते।
 तथैव च मम प्रीतिस्त्वयि वीर न संशयः ॥ ३-७७-२२ ॥
 सौभ्रात्रं चैव मे त्वत्तो न कदाचित्प्रहास्यति।
 पुष्कर त्वं हि मे भ्राता संजीवस्व शतं समाः ॥ ३-७७-२३ ॥
 एवं नलः सान्त्वयित्वा भ्रातरं सत्यविक्रमः।
 स्वपुरं प्रेषयामास परिष्वज्य पुनः पुनः ॥ ३-७७-२४ ॥
 सान्त्वितो नैषधेनैवं पुष्करः प्रत्युवाच तम्।
 पुण्यश्लोकं तदा राजन्नभिवाद्य कृताञ्जलिः ॥ ३-७७-२५ ॥
 कीर्तिरस्तु तवाक्षय्या जीव वर्षायुतं सुखी।
 यो मे वितरसि प्राणानधिष्ठानं च पार्थिव ॥ ३-७७-२६ ॥
 स तथा सत्कृतो राज्ञा मासमुष्य तदा नृपः।
 प्रययौ स्वपुरं हृष्टः पुष्करः स्वजनावृतः ॥ ३-७७-२७ ॥

महत्या सेनया राजन्विनीतैः परिचारकैः।
भ्राजमान इवादित्यो वपुषा पुरुषर्षभ ॥ ३-७७-२८ ॥
प्रस्थाप्य पुष्करं राजा वित्तवन्तमनामयम्।
प्रविवेश पुरं श्रीमानत्यर्थमुपशोभितम्।
प्रविश्य सान्त्वयामास पौरांश्च निषधाधिपः ॥ ३-७७-२९ ॥

29

बृहदश्व उवाच।

प्रशान्ते तु पुरे हृष्टे संप्रवृत्ते महोत्सवे।
महत्या सेनया राजा दमयन्तीमुपानयत् ॥ ३-७८-१ ॥
दमयन्तीमपि पिता सत्कृत्य परवीरहा।
प्रस्थापयदमेयात्मा भीमो भीमपराक्रमः ॥ ३-७८-२ ॥
आगतायां तु वैदर्भ्यां सपुत्रायां नलो नृपः।
वर्तयामास मुदितो देवराडिव नन्दने ॥ ३-७८-३ ॥
तथा प्रकाशतां यातो जम्बूद्वीपे ऽथ राजसु।
पुनः स्वे चावसद्राज्ये प्रत्याहत्य महायशाः ॥ ३-७८-४ ॥
ईजे च विविधैर्यज्ञैर्धिवत्स्वाप्तदक्षिणैः।
तथा त्वमपि राजेन्द्र ससुहृद्वक्ष्यसे ऽचिरात् ॥ ३-७८-५ ॥